

ЛИШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

Одлука суда о потпуном лишењу родитељског права мора бити заснована на оцени најбољег интереса мал. детета да његов родитељ буде потпуно лишен родитељског права, због чега је суд дужан да утврди озбиљне разлоге који доводе у сумњу подобност родитеља за правилно вршење дужности које чине садржину родитељског права.

Из образложења:

„Према утврђеном чињеничном стању, пресудом Општинског суда у Зрењанину П 2565/03 од 28.4.2004. године разведен је брак туженог и Б.К, а њихово заједничко дете мал. М.К, рођена 3.10.2002. године поверена је мајци на самостално вршење родитељског права. Тужени је пресудом истог суда П2 2959/04 од 11.5.2005. године обавезан да доприноси издржавању мал. тужиље износом од 4.000,00 динара месечно почев од 24.11.2003. године па убудуће. Заједница живота родитеља мал. тужиље прекинута је одласком туженог из породичног домаћинства у моменту када је мал. тужиља била стара четири месеца, а од прекида заједнице непосредну бригу о њој водила је њена мајка, која је преминула 28.9.2017. године, након чега је тужиља остала да живи у домаћинству са бабом по мајци, З.М, која јој је и постављена за колизијског старатеља у овој парници. Тужени није у контакту са тужиљом већ пет година, нити је у том периоду доприносио њеном издржавању.

Мал. тужиља је, према потврди која се налази у списима, школске 2017/2018. године била редован ученик првог разреда Пољопривредне школе у Зрењанину. У свакодневном функционисању усмерена је на бабу по мајци, уз коју је и одрасла. Потпуно је самостална и уредног развоја. Према туженом, као оцу, има изразито негативан став с обзиром на то да се он није интересовао за њу, није ни на који начин учествовао у њеном одрастању и издржавању, а ни након мајчине смрти није ступио у контакт са њом и није јој пружио никакву подршку.

Нижестепени судови су, одлучујући о тужбеном захтеву за потпуно лишење родитељског права туженог према мал. тужиљи, усвојили тужбени захтев са образложењем да тужени, као родитељ, грубо занемарује дужности садржане у вршењу родитељског права, с обзиром да уназад пет година није имао контакт са мал. тужиљом, није се интересовао за њу нити доприносио њеном издржавању, чак ни након смрти њене мајке.

Основано се у ревизији указује да су нижестепени судови због погрешне примене материјалног права непотпуно утврдили чињенично стање одлучујући о лишењу родитељског права.

Чланом 81. Породичног закона прописано је да родитељ који злоупотребљава права или грубо занемарује дужности из садржине родитељског права може бити потпуно лишен родитељског права, а у ставу другом и трећем истог члана наведени су примери злоупотребе права из садржине родитељског права и грубог занемаривања дужности из садржине родитељског права. Чланом 82. истог закона прописано је да родитељ који несавесно врши права или дужности из садржине родитељског права може бити делимично лишен родитељског права, да судска одлука о делимичном лишењу родитељског права може лишити родитеља једног или више права и дужности из садржине родитељског права, осим дужности да издржава дете, да родитељ који врши родитељско право може бити лишен права и дужности на чување, подизање, васпитавање, образовање и заступање детета те на управљање и располагање имовином детета, а родитељ који не врши родитељско право може бити лишен права на

одржавање личних односа са дететом и права да одлучује о питањима која битно утичу на живот детета.

У поступцима у вези са породичним односима прописано је начело хитности поступка (члан 204. Породичног закона), али и истражно начело (члан 207. ПЗ), а пре свега постоји дужност суда да се у спору за заштиту права детета и у спору за вршење односно лишење родитељског права руководи најбољим интересом детета (члан 266. ПЗ). Најбољи интерес детета је правни стандард који се процењује на основу низа објективних и субјективних околности, а између осталог подразумева и да се између мал. детета и родитеља са којим не живи развије и негује однос заснован на љубави, поверењу, међусобном уважавању, привржености, узајамном помагању и поштовању личности и достојанства. Такав однос родитеља и деце је и интерес целокупне друштвене заједнице, због чега је свако дужан да се руководи тим интересом у свим активностима које се тичу детета (члан 6. став 1. Породичног закона).

У том смислу, нижестепени судови нису дали разлоге у вези најбољег интереса мал. тужиље да тужени буде потпуно лишен родитељског права, нарочито имајући у виду старост мал. тужиље и право детета које је навршило 15-ту годину живота да одлучује о одржавању личних односа са родитељем са којим не живи, да може дати пристанак за предузимање медицинских захвата, да може одлучити коју ће средњу школу похађати и да може предузимати правне послове којима управља и располаже својом зарадом или имовином коју је стекло сопственим радом.

Поред тога, приликом одлучивања о потпуном лишењу родитељског права суд је дужан да утврди присуство озбиљних разлога који доводи у сумњу подобност родитеља за правилно вршење дужности које чини садржину родитељског права.

У конкретном случају судови нису дали довољно разлога који би оправдали тако озбиљно мешање државе у породични живот странака у овом поступку, као што је потпуно лишење родитељског права туженог. У најбољем интересу детета је да везе са природном породицом буду очуване увек када је то могуће, као и да се могу прекидати само у изузетним околностима. То значи, да се мора учинити све како би се те везе обновили, увек када је то могуће, а ограничавање права на поштовање породичног живота мора бити схваћено тако да треба да престане чим околности то допусте. Стога, одлука о лишењу родитељског права мора бити у складу са циљем вршења свих породичних права и дужности у неограниченом обиму. Суд мора у сваком тренутку водити рачуна да постигне оптималну равнотежу између, с једне стране, остварења најбољег интереса детета, а са друге стране обезбеђења услова да родитељски капацитет родитеља буде у што је могуће већој мери очуван. Такав тест сразмерности доприноси оцени да ли постоји разумни однос сразмерности између примењених средстава и циља чијем се остварењу тежило.

Из списка произлази да су у вези тужбеног захтева за потпуно лишење родитељског права изјашњења дали Центри за социјални рад у Зрењанину и у Кули, при чему су мишљења ових центара различита. Центар за социјални рад у Зрењанину, на чијем подручју мал. тужиља има пребивалиште, сматра да се може закључити, на основу података добијених од мал. М.К. и З.М, да је О.К. грубо занемаривао дужности и садржину вршења родитељског права на начин како је то већ наведено. Центар за социјални рад Општине Кула је, имајући у виду наводе туженог, као и његову вербално изражену мотивацију и жељу да са мал. М. успостави близак контакт примерен релацијама родитеља са дететом, сматра да туженог не би требало лишити родитељског права у односу на мал. М. У оваквој ситуацији, када постоје два мишљења органа старатељства са подручја на којима парничне странке имају пребивалиште, а која су супротна, првостепени суд је требало да затражи синтетизовано мишљење оба органа старатељства у коме би органи старатељства

требало да имају у виду своја различита мишљења и да покушају да постигну заједничко мишљење. Међутим, првостепени суд није затражио заједничко мишљење ових центара, већ је прихватио мишљење Центра за социјални рад у Зрењанину, на основу кога је и донео одлуку о потпуном лишењу родитељског права туженог у односу на мал. тужилу, не узимајући у обзир мишљење Центра за социјални рад у Кули.

Такође, првостепени суд је требало да пружи могућност туженом да се изјасни о околностима од којих зависи одлука о потпуном лишењу родитељског права на тај начин што би још једном покушао да туженог позове на рочиште на којем би он био саслушан као парнична странка и на којем би се евентуално суочио са колизијским старатељем мал. тужиле, управо на околности неодржавања контаката са мал. тужиљом и разлога због којих то није чинио.

Због свега наведеног одлучено је као у ставу другом изреке пресуде.

У поновном поступку првостепени суд ће имати у виду примедбе из ове пресуде, те ће, након усаглашавања мишљења органа старатељства, саслушања туженог на околности одржавања личних односа са мал. тужиљом и недавања издржавања, поново оценити да ли постоје озбиљни разлози за потпуно лишење родитељског права туженог, посебно имајући у виду и узраст мал. тужиле и могућност да самостално одлучује о одржавању личних односа са туженим и осталим правима која су наведена у овој пресуди.“

(Сентенца из пресуде Врховног касационог суда Рев 1902/2019 од 9.5.2019. године, утврђена на седници Грађанског одељења од 3.7.2020. године)